Abdullah b. Zübeyr'den hadis rivayet etmiştir. Kendisinden de başta Muhammed b. Sîrîn olmak üzere Şa'bî, İbrâhim en-Nehaî ve Ebû İshak es-Sebîî gibi devrin önde gelen âlimleri rivayette bulunmuşlardır.

Hadis münekkitlerince güvenilir ve rivayetleri en sahih isnadlardan sayılan Abîde es-Selmânî'nin fıkıh ve kıraatte hocası Abdullah b. Mes'ûd'dur. Kendisi de Kûfe'nin meşhur dört fakihinin (Abîde, Hâris, Alkame ve Şüreyh) bazılarına göre en üstünü sayılırdı. Kaynaklar Şüreyh'in, içinden çıkamadığı meselelerde ona danışarak hüküm verdiğini kaydeder.

Abîde'nin hicrî 73 veya 74 yılında öldüğüne dair farklı rivayetler varsa da en kuvvetli rivayete göre 72 (691) yılında vefat etmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Sa'd, *eṭ-Ṭabaḳātü'l-kübrâ* (nşr. İhsan Abbas), Beyrut 1388/1968, VI, 93-95; Ali b. el-Medînî, *ʿİlelü'l-ḥadîs̱* (nşr. Abdülmu'tî Emîn Kal'acî), Halep 1400/1980, s. 44; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-ġābe* (nşr. M. İbrâhim el-Bennâ v.dğr.), Kahire 1390-93/1970-73, III, 552; a.mlf., *el-Lübâb*, Kahire 1357-69 → Beyrut, ts. (Dâru Sâdır), II, 127; Nevevî, *Tehẕîbü'l-esmâʾ*, Beyrut, ts. (Dârü'l-Kütübi'l-ilmiyye), I/1, s. 317; Zehebî, *Teẕkiretü'l-ḥuffâẓ*, Haydarâbâd 1375-77/1955-58 → Beyrut, ts. (Dâru İhyâi't-türâsi'l-Arabî), I, 50; a.mlf., *Aʿlâmü'n-nübelâʾ*, IV, 40-45; İbn Hacer, *Tehẕîbü't-Tehẕîb*, VII, 84-85.

 MUSTAFA UZUNPOSTALCI

ÂBİDİN PAŞA

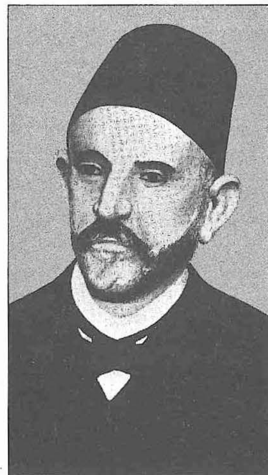
(1843-1906)

***Mesnevî* tercümesiyle tanınan devlet adamı.**

Preveze'de doğdu. Memleketinde iyi bir tahsil gördükten sonra İstanbul'a giderek devlet hizmetine girdi. Daha sonra sırasıyla Preveze mutasarrıf muavinliği, merkez kaymakamlığı ve mutasarrıf vekilliği görevlerinde bulundu. İzmir Hukuk Temyiz Meclisi reisliği ve yeni kurulmuş olan Hukuk Komisyonu başkanlığı yaptı. Bu komisyonun kısa bir müddet sonra ilga edilmesi üzerine Sofya mutasarrıflığına tayin edildiyse de oraya gidemeden Erbaa, Tekfurdağı ve Varna mutasarrıflıklarıyla görevlendirildi. Bir süre İstanbul borsa komiserliği yaptı; Bâbıâli'de kurulan birçok komisyonda görev aldı. II. Abdülhamid'in emriyle iki dereceli mebus seçimleriyle ilgili nizamname taslağını hazırladı. Osmanlı-Rus harbi sırasında borsa komiserliği görevine ek olarak Yanya'da kurulan komisyon başkanlığına tayin edildi; ayrıca Yenişehir mutasarrıflığı da kendisine verildi. Doğu ıslahat hareketleri için Diyarbekir'e gönderildi. Daha sonra Rumeli beylerbeyi unvanıyla Sivas, altı ay sonra da Selânik valiliğine tayin edildi. 1880 yılında üç ay Hariciye nâzırlığı yaptı. Bunu, Mecîdî nişanı verilerek gönderildiği Adana valiliği takip etti. Dört yıldan fazla bir süre bu görevde kalan Âbidin Paşa, tekrar Sivas valisi (1884) ve bir sene sonra da Ankara valisi oldu. Son olarak Cezâyir-i Bahr-i Sefîd (Akdeniz adaları) valiliği yaptı. Buradan emekli olunca İstanbul'a döndü; ancak ardından Yemen ıslahatı için kurulan komisyona tayin edildi. Âbidin Paşa bu görevde iken vefat etti. İstanbul Merkezefendi Dergâhı postnişini Nûreddin Efendi'ye intisap eden Âbidin Paşa'nın mezarı Fatih Türbesi avlusundadır.

Arapça, Farsça, Arnavutça, Fransızca ve Yunanca bilen Âbidin Paşa, bu dillerin edebiyatlarını da gayet iyi kavramıştı. Yunanca yazı ve şiirleri İstanbul'da *Neogolos* adlı gazetede uzun süre yayımlanmıştır.

Eserleri. 1. *Tercüme ve Şerh-i Mesnevî-i Şerîf.* Âbidin Paşa'nın şöhretini borçlu olduğu bu eser, Mevlânâ'nın *Mesnevî*'sinin tercümesi ve ilk cildinin şerhidir. *Mesnevî* tercümeleri arasında önemli bir yeri olan eser altı cilttir (baskıları için bk. Özege, *Katalog*, IV, 1812). **2.** *Tercüme ve Şerh-i Kasîde-i Bürde.* İmam Bûsîrî'nin meşhur kasidesinin tercüme ve şerhidir (İstanbul 1304, 1324). Eserin tıpkıbasımı ve sadeleştirilmiş metni Ömer Faruk Harman tarafından yayımlanmıştır (İstanbul 1977). **3.** *Âlem-i İslâmiyyet. Müdâfaa* adıyla neşredilen kırk sayfalık bu küçük eser, Mısır'da bir papaz tarafından neşredilen bir risâleye reddiyedir (İstanbul 1315). **4.** *Meâlî-i İslâm.* İslâmiyet'in üstünlüklerini anlatan bu kitap, "hikmet" başlıklı küçük pasajlardan meydana gelmiştir (İstanbul 1315).

Âbidin Paşa

BİBLİYOGRAFYA :

"Şârih ve Mütercim-i Kitâb Âbidin Paşa'nın Muhtasar Tercüme-i Hali", *Tercüme ve Şerh-i Mesnevî-i Şerîf*, İstanbul 1305, I, 5-8; Mehmed Râif, *Mir'ât-ı İstanbul*, TTK Ktp., (numarasız), II, 567 vd.; *Osmanlı Müellifleri*, II, 341; Özege, *Katalog*, IV, 1812; Kemal Yavuz, "Mesnevi-i Şerif ile alâkalı olarak Cevdet Paşa'nın Âbidin Paşa'ya yazdığı mektup", *TDED*, XXIV-XXV (1986), s. 441-454; Gövsa, *Türk Meşhurları*, I, 14; *TA*, I, 77.

 İSKENDER PALA

ÂBİDİYYE

(العابدية)

Kerrâmiyye Fırkası'nın kollarından biri (bk. KERRÂMİYYE).

ÂBİŞ HATUN

(ö. 685/1286)

Fars'ta hüküm süren Salgurlu atabeglerinin sonuncusu

Atabeg Sa'd b. Ebû Bekir'in kızıdır. Annesi Terken Hatun da Yezd atabeglerinden Mahmud Şah'ın kızıydı. Doğum tarihiyle ilgili olarak kaynaklarda açık bilgi bulunmamaktadır. Bununla beraber henüz dört beş yaşlarında bulunan Hülâgû'nun oğullarından Mengü Timur ile (d. 654/1256) nişanlanması, onun da bu tarihlerde çocuk yaşta olduğunu göstermektedir. 1263'te atabeg olan Selçuk Şah, Âbiş'in annesini öldürttüğü gibi Âbiş'le kız kardeşi Salgım'ı da hapsetti. Selçuk Şah'ın Şiraz'daki Moğol baskakları (idarî ve malî yetkilere sahip memurlar) Oğul Bey ve Kutluğ Bitikçi'yi de öldürünce, Hülâgû onu cezalandırmak için üzerine asker gönderdi. Âbiş ve kız kardeşi hapisten kurtarıldılar. Selçuk Şah Kâzerûn'da yakalandı ve daha sonra da öldürüldü (1263). Hülâgû'nun emri ile Âbiş de Salgurlu tahtına çıkarıldı; adına hutbe okunup sikke kesildi (662/1263-64).

Atabegliğinin ilk yılında aslen Şirazlı olan Kadı Seyyid Şerefeddin, Horasan'da etrafına topladığı müridleriyle Fars'a